

Julkaistu Esitys-lehdessä 1/2018: Miksi esityksiä on?

Jenni Koistinen: *tänään.täällä.me: paikka auringossa*

Favela Vera Ortiz: *Koreografian vastaanotto*

Zodiak – uuden tanssin keskus, Lasipalatsi, 24.1.2008

LIIKETTÄ KATSOMISEN JA ESIINTYMISEN KERROKSISSA

Koin pyryisenä tammikuun torstaina mielenkiintoisen kirjon erilaisia tasoja siitä, mitä voi kutsua tanssiesitykseksi. Zodiakin sosiaalisen koreografian esitykset *tänään.täällä.me: paikka auringossa* ja *Koreografian vastaanotto* olivat majoittuneet keskelle Helsingin vilinää – Lasipalatsin näyteikkunoiden taakse. Molemmat esitykset toivat muotonsa kautta katsojan osaksi esitystä eri tavoin.

Jenni Koistisen ideoima *tänään.täällä.me: paikka auringossa* antoi katsojalle mahdollisuuden valita useista eri positioista ja niiden sisään rakentuvista katsomisen tavoista. Toteutuakseen esitys vaati sisimmän kerroksen – katsojan, jolle tanssitaan henkilökohtainen tanssi. Tilassa oli oma nojatuoli ja oma tanssija kahdelle tällaiselle katsojalle kerrallaan. Esiintyjä toivotti tervetulleeksi, tarjosi kahvia ja teetä ja kutsui istumaan nojatuoliin. Kahviaan nautiskellen ja halutessaan radiota kuunnellen katsoja sai muutaman minuutin ajan kirjoittaa tuntemuksistaan kyseiseltä päivältä. Kirjoituksen ja omien tuntemuksiensa pohjalta tanssija valmisti ja esitti hänelle oman tanssin.

Kirjoittaessani huomioni kääntyy toisaalta itseeni ja toisaalta menneisyyteen, aamuun ja päivän kulkuun. Kun kirjaan ylös mieleen pulpahtavat asiat huomaan myös mikä minulle on juuri nyt merkittävää. Kun olen kirjoittanut minulle annetun viisiminuuttisen, tanssija **Heli Meklin** alkaa lukea tekstiä ja tilanne alkaa avautua itsestäni ulospäin. Kirjoittaessani olen asettunut paikalleni ja herännyt kuuntelemaan tuntemuksiani. Nyt auennut aistien kenttä etsii kohdetta esitystilanteesta.

Tuota johdattelua seuraa kiinnostava välitila – harjoittelun seuraaminen. Tanssija harjoittelee tanssia edessäni. Harjoittelussa on jotain tabun kaltaista ja samalla se on äärimmäisen kiehtovaa, omalla tavallaan vielä jännittävämpää kuin itse esitys. Harjoitellessa luova energia on voimakkaassa liikkeessä, etsii ulospääsytietä, muotoa. Kun tanssija etsii liikkeellistä muotoa tekstini herättämille tuntemuksille, on hän sekä selkeästi suuntautunut että yhä kiinnittymättömyyden tilassa. Tekee mieli ajatella, että liikumme molemmat siellä mitä **Hans-Thies Lehmann** kutsuu *mahdollisen*

tilaksi. Tuo tila tuntuu niin intiimiltä, että sitä hädin tuskin uskaltaa katsoa.

Kun esiintyjä ilmoittaa olevansa valmis ja aloittaa tanssin, muuttuu katsomiseni tapa. Nyt katson häntä tiiviisti, janoten nähdä miten itse heijastun hänen liikkeeseensä, miten suodatun tanssiksi. Tanssijan tuntemukset, liikelaadut, rytmit ja fraseeraukset tallentuvat tarkasti mieleeni. Tämä on se taso, joka yleensä täyttää esitykselle piirretyn kehyksen, jonka esille tuominen on perinteisesti esitysten tarkoitus.

Tanssija toistaa tanssin muutamaan kertaan. Tämä saa huomioni taas avautumaan lisää. Kun jo hahmotan tanssin olemuksen, laajenee esitys tanssijan ympäristöön. Kadulla kulkijat, jotka jo esityksen alussa alkoivat muuttua mielessäni omaksi koreografiakseen, tulevat yhä merkittävämmiksi. Omien ajatusteni heijastukset tanssijan liikkeissä, kaupungin ja tanssijan koreografinen vuoropuhelu, ohikulkijoiden hämmentyneet reaktiot esityksen luomaan poikkeamaan sosiaalisista normeista, oma paikkani katsojana suhteessa heihin, tanssijan ja kaupungin toisiinsa sulautuvat heijastukset ikkunalaseissa, oivallukset siitä miten alati esitämme itseämme ja toisiamme itsemme läpi – nämä kaikki risteävät kokemuksessani.

Koska jo itse esitystilanne on näin monikerroksinen, on lisätty äänimaailma minulle liikaa. Suljen radion. En kaipaa myöskään kaiuttimista ajettuja ympäristön ääniä, sillä en pysty yhdistämään niitä siihen, mitä juuri silloin muuten havaitsen. Itse tilanne, se mitä näen, kuulen ja aistin juuri siinä missä olen, riittää minulle.

Katsojan paikka venyy esityksessä mielenkiintoisella tavalla, sekä ajallisesti, tilallisesti että sisällöllisesti. Jos esityksen on varannut ennakkoon, saa ohjeen tarkkailla tuntemuksiaan sinä päivänä jo etukäteen – näin esitys alkaa jo herätessä. Joka tapauksessa esitys laajenee menneisyyteen kirjoittamisen myötä. Katsoja pääsee sekä esityksen käsikirjoittajaksi että aiheeksi, mutta miellyttävän pienimuotoisesti ja tarpeeksi epäsuorasti, eikä ainakaan minussa nouse esiin häpeää, joka niin usein liittyy näyttämölle joutumiseen. Jopa nojatuolit on ovelasti sijoitettu tanssijoiden käyttämän vaalean ja odotustilaan jatkuvan tumman lattian rajalle niin, että ne ovat hiukan enemmän vaalean näyttämön puolella.

Kerroksellisuus jatkuu muille katsomisen tasoille. Odotustilassa esityksiä saa katsoa olematta itse osallisena, ulkona niitä voi katsoa vielä irrallisempana, mutta toisaalta altistuen itse samalla sisältä katsovien katseille. Kaikkein uloin kerros on virtuaalinen: nettitelevisio, jonne ainakin minun kokemani tanssi siirtyi reaaliajassa.

Jos *tänään.täällä.me* hivutti minua katsojan paikalla kohti näyttämöä, vei *Koreografín vastaanotto* koreilematta sinne suoraan purkaen kuitenkin samalla koko esityksellisyyden pois. **Favela Vera Ortizin** ideoima ja toteuttama *Koreografín vastaanotto* on yksityinen tilanne, jossa yhdessä koreografín kanssa suunnitellaan ja harjoitellaan osallistujalle oma tanssi, jonka hän voi esittää tai olla esittämättä joskus tulevaisuudessa.

Kun astun sisään vastaanotolle, antaa tilaratkaisu minulle mahdollisuuden tuoda esityksellisyys sisään tai häivyttää se pois: saan itse valita, työskennelläkö Mannerheimintien puolella näyteikkunan edessä vai sisäpihan puolella, missä ikkuna on peitetty. Valitsen esityksellisemmän tilan, ikkunan kadulle.

Muuten esitys loistaa tilanteessa poissaolollaan ja olemme siinä tilassa, jonka *tänään.täällä.me* -esityksessä koin niin määrittelemättömänä ja intiiminä – harjoitustilassa. Kommunikoimme Ortizin kanssa hyvin arkisesti emmekä edes kovin paljon leiki sillä, että olemme näyteikkunassa. Harjoittelemme kuin harjoittelisimme täällä aina.

Näyteikkuna tuntuu tekevän harjoittelustamme esityksen samassa mielessä kuin parturissa käyminen on esitys, paitsi että tanssin harjoittelu näyteikkunassa on epätavallista. Kun siirrymme lämmittelystä ja suunnittelusta itse harjoitteluun, tilanne esityksellistyy hiukan lisää – muodostamme frontaalinäyttämön, kun koreografi katsoo tanssiani näyteikkunan edestä. Minun keskittymiseni ja koreografín asema vihjaavat esityksellisyyteen, mutta tilanteen tulkinta jää kuitenkin ohikulkijan vastuulle.

Itse tilanteen esityksellisyys tuntuu silti jokseenkin merkityksettömältä, se on vain harjoituksen puolittaista esityksellisyyttä. Puhumme esityksestä, mutta aina viitaten siihen esitykseen, jota ei vielä ole. Harjoitellessamme minulle korostuu entistä enemmän Lehmannin ajatus teatterista mahdollisuuksien tilana. Esitys on kyllä tilanteessa läsnä koko ajan, mutta vain potentiana. Itse asiassa koko vastaanotto on pelkkä yksi suuri mahdollisuus ja esityksen sijaan olen ostanut lipun harjoitukseen. Harjoittelemme jotain, joka voi joskus toteutua tai jäädä toteutumatta, esitystä joka voi jäädä pelkäksi potentiaksi.

Se, että valitsen tanssini aiheeksi samaan aikaan työstämäni toisen esityksen teeman, luo uuden esityksellisen kerroksen. Tanssista (joka on läsnä potentiana) tulee toisen esityksen (joka on sekin vasta potentiaa) etäpesäke mahdollisuuksien avaruudessa. Toisaalta tanssistani tulee osa Favela

Vera Ortizin koreografioimaa esityssarjaa, sen 48. osa – *Momentum 48*. Nimen lisäksi Ortiz kertoo yhdistäneensä teoksia sarjaksi myös koreografian tasolla, toistamalla samaa elementtiä, suljettuja silmiä, lähes kaikissa osissa.

Sekä tänään.täällä.me: paikka auringossa että Koreografian vastaanotto avaavat polkuja sille kiinnostavalle alueelle, jolla esityksen ja yleisön suhde ei ole enää rajattu konventionaaliseen katsomo-näyttämö-asetelmaan vaan siitä on tullut neuvottelukysymys. Esitystilanteesta kutoutuu vuorovaikutuksen kenttä, mahdollisuuksien avaruus ja tila kokijan oman olemisen uudelleenjärjestäytymiselle. Molemmat esitykset lähestyvät esityksen ja sitä kokevan ihmisen suhdetta individualistisesta näkökulmasta, kohdistuen huomionsa yksilön kokemukseen. Individualismi avautuu kuitenkin myös henkilökohtaiseksi yhteydeksi ja uudenlaiseksi yhteisöllisyydeksi. Esitysten kautta on mahdollisuus kokea ainutlaatuisia yhteyden muotoja tanssijan, muiden katsojien, koreografian ja muiden vastaanotolla käyneiden kanssa, puhumattakaan suhteesta tanssiin, maailmaan tai itseensä.